

PAPUR TYSTIOLAETH YSGRIFENEDIG I'R PWYLLGOR PLANT, POBL IFANC AC ADDYSG

Cyflwyniad

1. Diben y papur hwn yw nodi fy mlaenoriaethau ar gyfer y portffolio Cymunedau a Phlant. Fy mlaenoriaethau yw hyrwyddo llesiant plant: eu datblygiad a'u llesiant corfforol, deallusol, emosiynol, cymdeithasol ac ymddygiadol ac annog cynigion ar gyfer adnewyddu ac adfywio economaidd. Caiff gwaith fy adran ei ategu gan ymrwymiad i atal ac ymyrryd yn gynnar yn unol ag egwyddorion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol a phwysigrwydd ystyried safbwynt hirdymor.
2. Fy nod yw sicrhau y caiff pob plentyn y dechrau gorau posibl mewn bywyd a'r cyfle i ffynnu a llwyddo. Er mwyn helpu i gyflawni hyn, byddaf yn anelu at gyflawni amcanion Strategaeth Tlodi Plant Llywodraeth Cymru. Byddaf hefyd yn canolbwyntio ar ymdrin â Phrofiadau Andwyol yn ystod Plentyndod a'r effaith y gallant ei chael ar fywyd unigolion pan fyddant yn oedolion.
3. Nododd maniffesto'r Blaid Lafur nifer o gamau gweithredu blaenoriaeth perthnasol sy'n rhan o'm portffolio, ac y byddaf yn gweithredu arnynt:
  - Bargen well mewn perthynas â gofal plant
  - Dechrau'n Deg
  - Teuluoedd yn Gyntaf (yn benodol model y Tîm o Amgylch y Teulu)
  - Plant sy'n Derbynn Gofal
  - Lliniaru effeithiau trefniadau diwygio lles
  - Cyflwyno deddfwriaeth i ddileu amddiffyniad cosb resymol
  - Hawliau a chyfranogiad plant
4. Mae gan y blaenoriaethau hyn synergeddau amlwg, a gweithredir yn unol â gweithgareddau portffolio ehangach sy'n cynnwys ein hymrwymiad i gyflenwad tai ac adfywio, cyfiawnder, cymuned y lluoedd arfog a diogelwch cymunedol. Mae hyn yn cynnwys datblygu strategaeth genedlaethol i fynd i'r afael â thrais ar sail rhywedd, cam-drin domestig a thrais rhywiol.

Bargen well mewn perthynas â gofal plant

5. Rwyf wedi bod yn eglur bod angen i ni sicrhau gwell darpariaeth gofal plant er mwyn helpu rhieni sy'n gweithio, a chefnogi busnesau a'r economi. Mae rhieni wedi dweud wrthym bod cost gofal plant ymhlith yr heriau mwyaf y maent yn eu hwynebu. Rydym yn ymrwymedig i gefnogi a helpu rhieni gyda chostau a hyblygrwydd. Felly, rwyf yn gweithio ar gynlluniau i sicrhau 30 awr yr wythnos, 48 wythnos y flwyddyn. Rydym yn bwriadu ymgysylltu â rhieni a rhanddeiliaid wrth ddatblygu'r ddarpariaeth.

6. Mae'n bwysig sicrhau bod unrhyw drefniadau newydd yn cyflwyno'r buddiannau mwyaf posibl. Felly, byddwn yn asesu sut mae'r ddarpariaeth gofal plant newydd yn cydweddu â rhaglenni sy'n bodoli eisoes, megis Dechrau'n Deg a'r Cyfnod Sylfaen, er mwyn sicrhau y gellir trosglwyddo'n ddidrafferth rhwng cynlluniau.
7. Mae hefyd yn bwysig sicrhau bod digon o adnoddau o fewn y system, felly byddwn hefyd yn ystyried datblygu'r gweithlu a chymorth busnes i ddarparwyr gofal plant.

Dechrau'n Deg

8. Rwyf yn gwbl ymrwymedig i barhau â rhaglen Dechrau'n Deg. Bu'n rhaglen lwyddiannus wedi'i thargedu'n ddaearyddol at blant mewn ardaloedd difreintiedig ledled Cymru. Mae'n rhaglen ddwys sy'n gweithio'n agos gyda phlant a theuluoedd er mwyn rhoi'r dechrau gorau iddynt mewn bywyd. Mae Dechrau'n Deg yn darparu gwasanaethau ymyriad cynnar o ansawdd uchel i fwy na 36,000 o blant, gan wella eu dyfodol cymdeithasol, diwylliannol ac economaidd. Gwyddom o werthusiadau fod y rhaglen hon yn effeithiol, a dyna pam fy mod yn ymrwymedig i barhau â'r rhaglen ac i'w datblygu.

Teuluoedd yn Gyntaf

9. Gall y dull gweithredu a ddefnyddir gan Teuluoedd yn Gyntaf ac, yn arbennig, y Tîm o Amgylch y Teulu, gael effaith drawsnewidiol ar fywyd teuluoedd. Mae tystiolaeth wedi dangos ei fod yn arwain at deuluoedd cryfach a chadarnach ac y gall wella'r tebygolrwydd y ceir canlyniadau cadarnhaol hirdymor i'r genhedlaeth nesaf a thu hwnt. Mae Teuluoedd yn Gyntaf wedi newid y ffordd y mae pob awdurdod lleol yn rhoi cymorth i deuluoedd yn sylweddol. Bellach, cydnabyddir bod trefniadau gweithio amlasiantaeth yn hanfodol, ac mae'r rhaglen wedi gwella'r ffordd y mae asiantaethau yn cydweithio er mwyn helpu ein teuluoedd mwyaf agored i niwed. Mae ein dull o asesu a theilwra cymorth i deuluoedd gan ganolbwyntio ar y teulu penodol hwnnw yn gwneud gwahaniaeth gwirioneddol i ddyfodol teuluoedd a chaiff eu cyfleoedd mewn bywyd eu gwella wrth iddynt ddod yn fwy hyderus, cadarn ac annibynnol.

Plant sy'n Derbyn Gofal

10. Fy ngweledigaeth yw y dylai pob plentyn mewn gofal gael yr un cyfleoedd mewn bywyd â phlant eraill. Gwyddom nad yw canlyniadau plant sy'n derbyn gofal yn cymharu'n ffafriol â phlant eraill ac maent yn llai tebygol o ennill cymwysterau addysgol da ac o feddu ar anghenion uwch o ran iechyd a thai. Mae'r bobl ifanc hyn yn fwy tebygol o ddechrau camddefnyddio sylweddau a dod i gysylltiad â'r system cyfiawnder troseddol.
11. Yn ystod y ddwy flynedd ddiwethaf, mae nifer y plant sy'n derbyn gofal yng Nghymru wedi lleihau. Dangosodd data o 2014/15 ostyngiad o 2.2 y cant

yn nifer y plant a oedd yn derbyn gofal yn 2014/15 o gymharu â'r flwyddyn flaenorol. Rwyf yn awyddus i'r duedd hon ar i lawr barhau. Mae hon yn flaenoriaeth allweddol i mi ac rwyf yn ailgynnull y Grŵp Strategol ar gyfer Gwella Canlyniadau i Blant er mwyn iddo barhau â'i waith a rhoi cyngor ar y ffordd orau o roi dull gweithredu cenedlaethol ar waith mewn perthynas â phlant sy'n derbyn gofal.

12. Bydd rhoi camau ymyrryd cynnar a chamau ataliol ar waith yn un o flaenoriaethau'r Grŵp er mwyn i ni allu lleihau nifer y plant a ddaw'n rhan o'r system ofal, gan gyfrannu, ar yr un pryd, at leihau nifer yr achosion o brofiadau andwyol yn ystod plentyndod.

13. Bydd rhaglen waith y Grŵp yn seiliedig ar dair thema allweddol:

- Atal plant rhag dod yn rhan o'r system ofal ac ymyrryd yn gynnar
- Gwella'r canlyniadau i blant sydd eisoes mewn gofal
- Helpu unigolion sy'n gadael gofal i sicrhau dyfodol llwyddiannus ac i fyw'n annibynnol

Lliniaru effeithiau trefniadau diwygio lles

14. Bydd y rhaglen diwygio lles a gaiff ei gweithredu gan Lywodraeth y DU yn cael effaith andwyol ar deuluoedd ledled Cymru. Dengys gwaith ymchwil gan y Sefydliad Astudiaethau Cyllid (IFS) y bydd y diwygiadau treth a budd-daliadau a gaiff eu gweithredu yn ystod yr ychydig flynyddoedd nesaf yn lleihau incwm aelwydydd yng Nghymru tua £600 miliwn y flwyddyn. Amcangyfrifir y bydd aelwydydd yn colli 1.6 y cant o'u hincwm net ar gyfartaledd neu tua £460 y flwyddyn. Bydd y golled hon yn ychwanegu at y swm sylweddol o incwm a gollwyd eisoes o ganlyniad i doriadau lles cynharach. Dengys gwaith ymchwil y Sefydliad Astudiaethau Cyllid hefyd y bydd effaith anghymesur ar aelwydydd incwm is, yn enwedig y rheini â phlant. Er enghraifft, bydd aelwydydd tlawd o oedran gweithio â phlant yn colli tua 12 y cant o'u hincwm net ar gyfartaledd. Bydd teuluoedd mawr yn colli swm eithriadol (£7,750 y flwyddyn neu 20 y cant o'u hincwm net ar gyfartaledd) yn yr hirdymor o ganlyniad i'r cyfyngiad ar elfennau plant y credydau treth a'r Credyd Cynhwysol i ddau blentyn. Rhaid i ni gydnabod nad yw'r mater hwn yn fater datganoledig. Fodd bynnag, rwyf yn ymrwymedig i ddod o hyd i atebion arloesol o fewn ein rheolaeth a fydd yn helpu i liniaru'r effeithiau andwyol ar y teuluoedd hyn.

15. Cyhoeddwyd ystadegau Cartrefi Islaw'r Incwm Cyfartalog (HBAI) ddydd Mawrth 28 Mehefin. Mae data HBAI yn darparu'r data tlodi diweddaraf i Gymru a'r DU gyfan, ar gyfer y cyfnod o dair blynedd o 2012/13 hyd at 2014/15 gan nodi bod 23 y cant o bobl yng Nghymru yn byw mewn cartrefi sy'n wynebu tlodi incwm cymharol. Nid yw hyn wedi newid ers y llynedd. Nododd y data hyn hefyd fod 29 y cant o blant yn byw mewn cartrefi sy'n wynebu tlodi incwm cymharol, sef gostyngiad o 31 y cant y llynedd. Er fy mod yn croesawu'r gostyngiad hwn gan ei fod yn awgrymu ein bod yn symud i'r cyfeiriad cywir, mae'n golygu bod nifer annerbyniol o blant yn dal i fyw mewn amgylchiadau andwyol.

16. Gwyddom hefyd o brosiect y Sefydliad Astudiaethau Cyllid y bydd tlodi plant cymharol (cyn costau tai) yn y DU yn cynyddu o 17.1 y cant (neu 2.3 miliwn o blant) yn 2013/14 i 25.7 y cant (neu 3.6 miliwn o blant) yn 2020/21. Gellir priodoli'r cynnydd hwn yn rhannol i'r diwygiadau treth a budd-daliadau. Ni ddarperir rhagamcanion ar lefel Cymru oherwydd meintiau sampl bach. Erys Llywodraeth Cymru yn ymrwymedig i liniaru effeithiau tlodi plant.

Cyflwyno deddfwriaeth i ddileu amddiffyniad cosb resymol

17. Byddwn yn cyflwyno deddfwriaeth i ddileu amddiffyniad cosbedigaeth resymol. Rydym wedi nodi'n glir ein bod yn awyddus i wneud hynny ar sail drawsbleidiol. Rydym eisoes yn ymgymryd ag amrywiaeth o fesurau er mwyn helpu i gefnogi rhieni megis yr ymgyrch Rhowch Amser Iddo. Mae'r ymgyrch hon yn dangos bod cynnig anogaeth a chanmol plant am ymddygiad da yn llawer mwy effeithiol na chosbau llym pan fydd plant yn gwneud pethau'n anghywir.

18. Rwyf yn awyddus i rieni fabwysiadu strategaethau magu plant da ac i sicrhau y cânt gymorth i wneud hynny. Mae angen i ni atgyfnerthu ymddygiad cadarnhaol gyda rhieni a phlant fel ei gilydd.

Hawliau a chyfranogiad plant

19. Credaf ei bod yn holl bwysig gwranddo ar leisiau plant a phobl ifanc, mae eu cyfranogiad yn hanfodol ac erys ein hymrwymiad i hawliau plant yn sail gadarn i'n dull o weithredu.

**Ysgrifennydd y Cabinet dros Gymunedau a Phlant
Gorffennaf 2016**